

DA

DA

DA

KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER

Bruxelles, den 29.4.2009
KOM(2009) 209 endelig

**MEDDELELSE FRA KOMMISSIONEN TIL RÅDET, EUROPA-PARLAMENTET,
DET EUROPÆISKE ØKONOMISKE OG SOCIALE UDVALG OG
REGIONSUDVALGET**

Status over gennemførelsen af EU's syvende rammeprogram for forskning

{SEK(2009) 589}

1. INDLEDNING

Forskning er drivkraften for tilvejebringelse og udnyttelse af viden, for udvikling af idéer og løsninger, der øger den økonomiske vækst, konkurrenceevnen og beskæftigelsen, og forskning gør det muligt at tage fat på langsigtede problemer, som f.eks. klimaændringer og den aldrende befolkning. Den overordnede målsætning for det syvende rammeprogram for forskning (RP7)¹ er at opbygge et europæisk forskningsrum og et indre marked for forskning, viden og teknologi, som højner den videnskabelige og teknologiske ekspertise ved hjælp af større konkurrence, mere effektiv koordinering af forskningsaktiviteterne og større fokus på programmer og politikker, der tager sigte på samfundets vigtigste udfordringer. Da det syvende rammeprogram videnskabelige og teknologiske prioriteringer har fokus på bæredygtig udvikling, spiller rammeprogrammet en central rolle for gennemførelsen af Lissabonstrategien, fremme af bæredygtig vækst i en globaliseret økonomi og omstillingen af den europæiske økonomi til en dynamisk kulstoffattig videnbaseret økonomi, der afspejler samfundets behov.

De langsigtede udfordringer, som vi stod over for før finanskrisen, er ikke forsvundet, og Lissabonstrategiens mål er mere relevante nu end nogensinde. Det er derfor tid til at øge - ikke reducere - investeringerne i forskning og innovation, både for at kunne tackle disse udfordringer og for at lægge grunden til et nyt opsving.

I denne statusrapport gøres der rede for gennemførelsen af det syvende rammeprogram, og der ses nærmere på, hvad der bør gøres for fuldt ud at realisere de oprindelige mål. Med rapporten opfyldes den retlige rapporteringsforpligtelse², der er fastsat i afgørelsen om det syvende rammeprogram, og den danner grundlag for den foreløbige evaluering af programmet³, som skal foretages i 2010. Det ledsagende arbejdsdokument fra Kommissionens tjenestegrene indeholder mere detaljerede oplysninger om de omhandlede emner.

2. BEGYNDELSEN PÅ ET AMBITIØST OG KOMPLEKST INITIATIV

Det syvende rammeprogram er af væsentlig større omfang end det tidligere sjette rammeprogram. Det kombinerer kontinuitet med fornyelse. Velafprøvede elementer fra det sjette rammeprogram videreføres, bl.a. Marie Curie-stipendierne, støtten til aktiviteterne inden for den europæiske forskningsinfrastruktur og Euratom såvel som finansieringen af Det Fælles Forskningscenter (FFC), der sørger for pålidelig og uafhængig videnskabelig og teknisk støtte til EU's politikker. Samtidig indføres der med det syvende rammeprogram nyheder og radikale nyskabelser, både hvad angår indhold og gennemførelse, som kræver forenkling og ændret forvaltning.

Oplysningerne for 2007 og 2008 tyder på, at det syvende rammeprogram er kommet godt fra start:

¹ I 2007 blev der iværksat to forskningsprogrammer i henhold til EF- og Euratom-traktaten (tilsammen også kaldet "RP7"). Yderligere oplysninger om rammeprogrammets mål, struktur og gennemførelse indtil nu findes bl.a. i årsrapporterne for 2007 og 2008 på: <http://ec.europa.eu/research/index.cfm?pg=reports>.

² Artikel 7, stk. 2, i Europa-Parlamentets og Rådets afgørelse nr. 1982/2006/EF (EUT L 412 af 30.12.2006, s. 1).

³ Denne rapport er bl.a. udarbejdet på grundlag af en udtalelse af 19. februar 2009 fra Det Europæiske Rådgivende Forskningsudvalg. Udtalelsen er vedlagt arbejdsdokumentet som bilag.

- Forskersamfundets reaktion på forslagsindkaldelserne viser, at der er stor efterspørgsel efter forskning på EU-niveau. Der er modtaget næsten 36 000 forslag, hvoraf godt 5 500 forslag er udvalgt til finansiering. Den samlede deltagerprocent er på 21,7 %. Heri er der taget højde for, at ansøgningsproceduren foregår i to trin.
- Kvaliteten af evalueringsprocessen anerkendes, idet 91 % af evalueringsekspertene har udtalt, at kvaliteten svarer til eller er bedre end de nationale evalueringer, som de har deltaget i.

De nye koncepter for det syvende rammeprogram giver tilsyneladende pote:

- At Det Europæiske Forskningsråd (ERC) er en succes, fremgår af de over 11 000 forslag, der er modtaget efter den første forslagsindkaldelse. Der er allerede iværksat over 500 frontlinjeforskningsprojekter i ansete forskningsinstitutioner over hele Europa som følge af den første indkaldelse af forslag til Det Europæiske Forskningsråds tilskud til debuterende og etablerede forskere.
- Der er i henhold til EF-traktatens artikel 171 iværksat fem stort anlagte offentlig-private partnerskaber (fælles teknologiinitiativer (FTI)), som hver især er en uafhængig juridisk enhed. Der er tale om følgende: "Innovative lægemidler", "Indlejrede computersystemer" (ARTEMIS), "Clean Sky", "Nanoelektronik" (ENIAC) og "Brint og brændselsceller". ARTEMIS og ENIAC har allerede iværksat projekter på grundlag af deres første indkaldelse af forslag og har netop offentliggjort deres anden forslagsindkaldelse. De øvrige fælles teknologiinitiativer har offentliggjort deres første forslagsindkaldelser, og evaluerings- og udvælgelsesprocessen er nu i gang for de indkomne projektforslag.
- Der har været stor efterspørgsel efter den nye finansieringsfacilitet med risikodeling (RSFF), som blev indført i juni 2007. Der er nu godkendt 30 transaktioner, og ved begyndelsen af 2009 var der underskrevet lånekontrakter for 2 mia. EUR.
- Der er oprettet to organer, nemlig Forvaltningsorganet for Forskning (REA) og Forvaltningsorganet for Det Europæiske Forskningsråd (ERCEA), som skal sørge for effektiv forvaltning af det syvende rammeprogram's konstant voksende budget uden nogen direkte forøgelse af Kommissionens personale.
- Forenklingen af deltagelsen i det syvende rammeprogram skrider godt frem: Med oprettelsen af en ny garantifond er forhåndskontrollen af finansiell levedygtighed i de fleste tilfælde blevet overflødig. Et fælles registreringssystem gør det muligt at forelægge de retlige dokumenter én gang for alle, og hvad angår revisionsbekræftelser og forhåndskontrol af finansiell kapacitet, er disse reduceret med en koefficient på 10 i forhold til det sjette rammeprogram.

Nogle spørgsmål fortjener nærmere uddybelse:

- Små og mellemstore virksomheders samlede justerede deltagelse i udvalgte forslag under særprogrammerne "Samarbejde" og "Kapacitet" svarer til ca. 11 % af det EU-bidrag, der er ansøgt om.
- For de fleste nye medlemsstater ligger deltagelsen i det syvende rammeprogram under gennemsnittet, hvilket dog opvejes af højere finansielle bidrag: Deltagere fra EU-12 fik

næsten 5 % af den støtte, der er ansøgt om inden for rammerne af det syvende rammeprogram, sammenlignet blot 2,8 % af de samlede udgifter til F&U i EU-27.

3. FREMSKRIDT HEN IMOD MÅLENE FOR DET SYVENDE RAMMEPROGRAM

3.1 Virkeliggørelse af det europæiske forskningsrum

I december 2008 vedtog medlemsstaterne deres fælles vision for det europæiske forskningsrum (EFR) for 2020⁴. Gennem Ljubljana-processen forpligtede de sig til sammen med Kommissionen at stræbe efter virkeliggørelsen af denne vision. Visionen for det europæiske forskningsrum er at skabe et forskningsmiljø med de rette betingelser for og incitamenter til banebrydende forskning og investeringer i F&U, hvor der på grundlag af de europæiske værdier lægges vægt på sund konkurrence blandt forskerne. Dermed skabes der fri bevægelighed for forskere, viden og teknologi (den "femte frihed"), samtidig med, at koordineringen af de forskningsfinansierende organer og samarbejdet mellem erhvervslivet og den akademiske verden fremmes.

Det syvende rammeprogram fungerer som katalysator i indsatsen for at realisere det europæiske forskningsrum ved hjælp af 4 særprogrammer, der hver især har et særskilt formål:

Programmet SAMARBEJDE: Fremme af EU's stilling på vigtige V&T-områder gennem støtte til samarbejde om F&U og åben innovation

Forskningsinstrumenterne i programmet "Samarbejde" giver erhvervslivet og den akademiske verden mulighed for at samarbejde i et åbent innovationsmiljø, som bidrager til fri bevægelighed for viden og teknologi. Den europæiske nytteværdi og projekternes strukturerende indvirkning på det europæiske forskningsrum er vigtige kriterier, der lægges til grund for udvælgelsen af prioriterede projekter, uafhængigt af instrumentets størrelse og omfang. Selvom mindre forskningsprojekter kan være til gavn for individuelle forskerhold eller specifikke politikbehov, anerkendes det i forbindelse med det syvende rammeprogram, at der er behov for en mere strategisk tilgang for at kunne indtage en førende stilling inden for videnskab og teknologi og for at kunne strukturere det europæiske forskningsrum. Der er derfor lagt vægt på større programmer og strategiske initiativer med bredere anvendelsesområde og kritisk masse, f.eks. de fælles teknologiinitiativer (FTI) og offentlig-private partnerskaber (de såkaldte artikel 169-initiativer), inden for rammerne af hvilke, Kommissionen deltager i forskningsprogrammer, der gennemføres af medlemsstaterne i fællesskab.

Det har været en langvarig og omstændelig proces at få de fælles teknologiinitiativer, som er et nyskabende koncept for offentlig-private partnerskaber, etableret som et "fællesskabsorgan". Det er endnu for tidligt at vurdere, om de fælles teknologiinitiativer giver de forventede resultater med hensyn til at fremme EU's stilling på vigtige forskningsområder, men de ser lovende ud for fremtiden, når det gælder om inden for en forenklet ramme at mobilisere investeringerne til forskning i EU. Der blev iværksat tre nye artikel 169-initiativer inden for rammerne af det syvende rammeprogram: "Længst muligt i eget hjem" (Ambient Assisted Living), EUROSTARS⁵ og det europæiske program for metrologisk forskning

⁴ Vision 2020 for EFR, vedtaget af Rådet (konkurrenceevne) den 2. december 2008, se dokument 16767/08.

⁵ BONUS-forslaget skal forelægges før udgangen af 2009.

(EMRP). I lyset af erfaringerne fra det første artikel 169-initiativ under det sjette rammeprogram (partnerskab mellem de europæiske lande og udviklingslande vedrørende kliniske forsøg - EDCTP), og idet der bygges videre på ERA-NET-ordningerne, har denne form for samarbejde mellem de nationale programmer bevist deres værd, også med henblik på eventuelle fremtidige initiativer til fælles gennemførelse af programmer.

Programmet IDÉER: Fremme af kreativitet og ekspertise i europæisk forskning

Det Europæiske Forskningsråd er blevet et højprofileret og indflydelsesrigt element i det europæiske forskningsrum. Med et budget på 7,5 mia. EUR for en syvårsperiode yder Forskningsrådet kontinuerlig støtte til banebrydende forskning i Europa med en kritisk masse, der kun kan opnås på EU-niveau. I anerkendelse af de fordele, der er ved konkurrence på tværs af Europa, har en række EU-medlemsstater allerede besluttet at yde nationale tilskud til dem, der klarede sig godt i Det Europæiske Forskningsråds evalueringsproces, men som ikke modtog tilskud.

Kernen i indsatsen har været oprettelsen af det uafhængige Forskningsråd bestående af førende forskere. Forskningsrådet har på egen hånd udformet den videnskabelige strategi for frontlinjeforskning i Europa og har i samarbejde med Kommissionen oprettet strukturer og mekanismer, der skal gennemføre tilskudsordninger til forskerinitierede projekter på alle forskningsområder, der alene udvælges ud fra kriteriet om fremragende kvalitet.

Selvom de udfordringer, der er forbundet med søsættelsen af et så omfattende institutionelt organ, er overvundet, er der imidlertid ikke plads til at slække på tøjlerne. Arbejdet med at få gennemførelsesstrukturen overført til Forvaltningsorganet for Det Europæiske Forskningsråd (ERCEA) skal være afsluttet ved udgangen af 2009. Der skal desuden foretages en uafhængig evaluering af Det Europæiske Forskningsråd, som objektivt skal vurdere den fremgang, som Forskningsrådet tilsyneladende allerede har haft, og påpege elementer, der eventuelt kan forbedres yderligere. Dette skulle bidrage til, at Forskningsrådet, som er et af de vigtigste organer i det europæiske forskningsrum, forbliver en succes.

Programmet MENNESKER: Styrkelse af det menneskelige potentiale i europæisk forskning ved hjælp af "hjernecirkulation"

Antallet af ansøgninger til de første forslagsindkaldelser viser, at Marie Curie-stipendierne, som tilbydes under programmet "Mennesker", er lige så populære som tidligere. De bidrager til en afbalanceret "hjernecirkulation", både på europæisk og globalt plan, og skaber et mobilt og højkvalificeret forskersamfund i Europa. Udnyttelsen af stipendier for samarbejde mellem erhvervslivet og den akademiske verden kan dog forbedres ved at informere erhvervslivet og SMV'erne bedre om de muligheder, der findes på dette område.

Programmet KAPACITET: Fremme af forsknings- og innovationskapaciteten i Europa

Der er stærk efterspørgsel efter alle aktiviteterne under programmet "Kapacitet", navnlig dem der yder støtte til forskning til fordel for SMV'er og SMV-sammenslutninger.

Manglende ressourcer på EU-niveau og nationalt niveau og utilstrækkelig samordning med de øvrige finansieringsinstrumenter (EIB og strukturfondene) gør det vanskeligt at gennemføre de 44 prioriterede infrastrukturprojekter af strategisk europæisk interesse, der er udpeget af Det Europæiske Strategiske Forum om Forskningsinfrastruktur (ESFRI). Vedtagelsen af et nyt retsgrundlag for europæisk forskningsinfrastruktur skulle sætte skub i udviklingen og

giver sikkerhed for den finansielle planlægning. Verdens mest avancerede internationale netværk, GEANT, har indført en nyskabende hybridnetsteknologi og en række brugerfokuserede tjenester, som baner vejen for et verdensomspændende forskningssamarbejde. Sammen med GEANT og EGEE (Enabling Grids for E-Service) giver e-infrastruktur forskere adgang til it-ressourcer fra hele verden.

Initiativerne "Forskningspotentiale" og "Videnbaserede regioner" har til formål at opbygge forskningskompetence på tværs af regionerne, navnlig i konvergensregionerne, men har tilsyneladende ikke tilstrækkelige budgetmidler til at have en mærkbar virkning, navnlig i de nye medlemsstater. Mere effektiv og målrettet anvendelse af strukturfondene, som for perioden 2007-2013 omfatter et budget til forskning og innovation af ca. samme størrelse som det syvende rammeprogram, ville i samspil med rammeprogrammets mål og instrumenter kunne bidrage betydeligt mere til at fremme den videnskabelige og teknologiske ekspertise i EU.

Bestræbelserne på at opbygge et partnerskab på EU-niveau mellem videnskab og samfund er blevet styrket. En ny finansieringsordning giver civilsamfundsorganisationer mulighed for at deltage i det syvende rammeprogram, og der udarbejdes forskningsdagsordener om emner som f.eks. bysamfund med større social samhørighed.

Det syvende rammeprogram bidrager inden for rammerne af det europæiske forskningsrum til udarbejdelsen af mere sammenhængende og samordnede forskningspolitikker i Europa ved at yde støtte til den åbne koordinationsmetode og udvikle partnerskaber inden for rammerne af Ljubljana-processen.

3.2 Bidrag til en bæredygtig udvikling

Et af hovedmålene for det syvende rammeprogram er at bidrage til bæredygtig udvikling, opfylde erhvervslivets og samfundets forskningsbehov og i samspil med de øvrige politikker og instrumenter skabe en kulstoffattig videnbaseret økonomi.

Det syvende rammeprogram tager sigte på at afspejle de tværfaglige udfordringer, samfundets behov og de politiske prioriteringer ...

I forbindelse med det syvende rammeprogram lægges der stor vægt på at tage fat på de samfundsmæssige udfordringer og tilrettelægge forskningen efter EU's politiske prioriteringer. I løbet af rammeprogrammets første to år har dette resulteret i, at 44 % af budgettet for programmet "Samarbejde" er anvendt til tværfaglig forskning til støtte for den nye **strategi for bæredygtig udvikling**, hovedsagelig gennem temaerne miljø, energi, fødevarer, landbrug og bioteknologi med hovedvægten på de fælles teknologiinitiativer "Clean Sky" og "Brint og brændselsceller".

Det syvende rammeprogram spiller en central rolle, når det gælder om at tackle **udfordringerne på miljøområdet**, navnlig i forbindelse med klima- og energipakken. Heri indgår spørgsmål som biodiversitet, katastrofeforebyggelse og jordobservation.

For at tage løse de problemer, der er forbundet med **sundhed og demografiske ændringer**, har det syvende rammeprogram støttet udviklingen af værktøjer og tjenester, der skal forvalte medicinsk viden og levere nye sundhedstjenester, navnlig gennem forskningstemaet "Sundhed" (især det fælles teknologiinitiativ "Innovative lægemidler"), programmerne "Ikt for sundhed", "E-sundhed", "Længst muligt i eget hjem" og "Ikt til en god alderdom".

Indsatsen på **sikkerhedsområdet** er øget betydeligt, f.eks. gennem finansiering af initiativer inden for biologisk terrorisme, ikke blot for at udvikle den nødvendige teknologi til håndtering af hændelser, men også for at forstå den psykologiske dimension og beredskabsaspektet, som har stor betydning for forebyggelse og kriseforvaltning og forvaltning efter krisen.

Det syvende rammeprogram tager også fat på **tværfaglige udfordringer**, der omfatter flere temaområder, f.eks. miljø, energi, transport og bioteknologi. Der er bl.a. offentliggjort en tværematisk indkaldelse af forslag til bioraffinaderier⁶, og rammeprogrammet har bidraget til at etablere og gennemføre en europæisk strategi for havforskning. Som supplement til teknologisk forskning, forskes der for at skaffe yderligere viden om de underliggende faktorer, der har indflydelse på den samfundsmæssige og økonomiske udvikling i Europa. Støtte til samfundsvidenskaber og humaniora resulterer i viden, som kan danne grundlag for udarbejdelsen af nye politikker, f.eks. i forbindelse med finanskrisen.

Fælles programmering, hvor kræfterne og ressourcerne forenes, og hvor der udformes fælles strategier, anses for at være vejen frem, når det gælder om at finde løsninger på de vigtigste samfundsmæssige udfordringer. Den strategiske energiteknologiplan (SET-planen) kan tjene som model, fordi den omfatter procedurer og værktøjer, der skaber bedre forbindelser mellem regeringerne, erhvervslivet og forskersamfundet, bl.a. ved hjælp af den nye styregruppe af medlemsstater, de europæiske industriinitiativer og den europæiske energiforskningsalliance - med en sammenhængende strategisk EU-forskningsdagsorden som udgangspunkt.

... og samtidig opfylde realøkonomiens behov ...

I det syvende rammeprogram er indsatsen for at opfylde erhvervslivets behov øget, navnlig ved hjælp af samarbejde med de europæiske teknologifora. De 36 teknologifora bidrager til at koordinere og samle indsatsen inden for F&U, navnlig på de temaområder, hvor erhvervslivet deltager i vidt omfang, som f.eks. ikt, nanoteknologi, energi, transport og rummet. De europæiske teknologifora har på grund af samarbejdet med medlemsstaterne og de nationale teknologifora en strukturerende virkning, der rækker langt ud over selve rammeprogrammet⁷. I nogle tilfælde har de ført til oprettelsen af fælles teknologiinitiativer.

De fremskridt, der er gjort for at øge de små og mellemstore virksomheders deltagelse til 15 %, lever ikke op til forventningerne. Hvis de støtteprogrammer, der er skræddersyet til forskningsintensive SMV, f.eks. det nyopstartede EUROSTARS, bliver mere populære, vil det være nyttigt at fastsætte mål og se nærmere på de instrumenter, der i øjeblikket er til rådighed for SMV.

Erhvervslivet og især mellemstore virksomheder har udvist stor interesse for den nye finansieringsfacilitet med risikodeling (RSFF), der yder lån til højrisikoinvesteringer i F&U, og som finansieres af det syvende rammeprogram og Den Europæiske Investeringsbank i fællesskab. Der er allerede indgået lånekontrakter til forskning i energi, ikt, biovidenskaber og automobilvirksomheder i 14 europæiske lande, og det forventes, at der indgås yderligere kontrakter i 2009.

... og udnytte EU's F&U-potentiale fuldt ud ved at skabe størst mulig sammenhæng og synergi mellem politikker og instrumenter

⁶ Offentliggjort under nr. 2008/C 226/06 (EUT C 226 af 3.9.2008, s. 20).

⁷ <ftp://ftp.cordis.europa.eu/pub/technology-platforms/docs/evaluation-etps.pdf>

I betragtning af de indbyrdes konkurrerende prioriteringer er det nu vigtigere end nogensinde at fremhæve, hvor vigtig den fælles forskning er for at nå EU's mål om bæredygtig udvikling og jobskabelse. Det er dog kun muligt at udnytte EU's forskningspotentiale fuldt ud, hvis der skabes bedre sammenhæng mellem og koordinering af de politikker og instrumenter, der vedrører forskning, innovation og uddannelse, både på nationalt plan og EU-plan. Der bør navnlig ske en koordinering af EU's finansieringsinstrumenter, herunder programmet for konkurrenceevne og innovation (CIP), programmerne vedrørende undervisning og livslang læring og strukturfondene. Koordineringen bør begynde allerede på det stadium, hvor politikker og instrumenter udarbejdes, og mens de gennemføres.

Europa ligger stadig i bagtroppen med hensyn til at omsætte viden og forskningsresultater til innovative produkter og tjenester. Hindringerne for den frie bevægelighed for viden og teknologier og de produkter, som de er indbygget i, bør fjernes. Foranstaltninger på efterspørgselssiden, som f.eks. standardisering, offentlige indkøb og regulering kan bidrage til, at der kan opstå et marked for innovative produkter, som opfylder samfundets behov (højteknologimarked)⁸.

Det er fortsat en udfordring, især i den nuværende økonomiske krise, at skabe balance mellem behovet for kortsigtede foranstaltninger, der sætter skub i efterspørgslen, og "intelligente" investeringer i F&U, som leder Europa nærmere målet om en lavkulstof videnbaseret økonomi. Dette kommer til udtryk i forbindelse med den europæiske økonomiske genopretningsplan⁹: der investeres i energieffektivitet for at skabe beskæftigelse og spare energi og i rene teknologier, som skal sætte skub i f.eks. bygge- og automobilektoren på fremtidens lavkulstofmarkeder, og infrastruktur og sammenkobling, som skal skabe effektivitet og innovation.

3.3 Åbning af EU's forskningssektor for tredjelande

Store globale udfordringer, som f.eks. klimaændringer, fattigdom, smitsomme sygdomme og trusler mod energi-, fødevarer- og vandforsyningerne og borgernes sikkerhed understreger behovet for et effektivt **internationalt forskningssamarbejde**. Det syvende rammeprogram tager sigte på at støtte fælles forskningsaktiviteter på områder af fælles interesse, som både EU og tredjelande kan få gavn af, gennem en række nye ordninger, f.eks. specifikke aktioner for internationalt samarbejde, målrettede åbne forslagsindkaldelser, projektpartnerskaber og koordinerede forslagsindkaldelser på programniveau. De internationale samarbejdsaktiviteter vil således blive bedre integreret i hele programmet og ikke længere blive behandlet som en separat aktivitet.

I forbindelse med udarbejdelsen for nylig af den europæiske rammestrategi for internationalt V&T-samarbejde, blev det understreget, hvor vigtigt det er med et tættere partnerskab mellem EU og medlemsstaterne for at kunne bidrage effektivt til at skabe stabilitet, sikkerhed og velstand i verden. Rammestrategien gør det lettere at åbne det europæiske forskningsrum for tredjelande ved at integrere Europas nabolande i forskningsrummet gennem associering til det syvende rammeprogram og ved at fremme samarbejdet med vigtige tredjelande på grundlag af geografisk og tematisk målretning og ved at forbedre rammebetingelserne for internationalt V&T-samarbejde, f.eks. for de internationale forskningsinfrastrukturer, forskermobilitet,

⁸ KOM(2009) 116: En europæisk strategi for forskning, udvikling og innovation på ikt-området: Øget indsats og effektivitet.

⁹ KOM(2008) 800: En europæisk økonomisk genopretningsplan.

gensidig deltagelse i forskningsprogrammer og anvendelse af intellektuelle ejendomsrettigheder.

Videnskab og teknik resulterer i mange løsninger til nedbringelse af fattigdom og fremme af den socioøkonomiske udvikling i Afrika. Partnerskabet mellem Afrika og EU om videnskab, informationssamfundet og rummet¹⁰ giver mulighed for at kombinere EU-midler med nationale midler til udvikling og forskning og rette dem mod projekter, der opfylder behov, som Den Afrikanske Union og dens medlemsstater har udpeget.

Den internationale termonukleare forsøgsreaktor (ITER) er et stort skridt hen imod målet om at kunne demonstrere, at det er muligt at producere ren energi i rigelige mængder ved hjælp af kernefusionsteknologi. Forsøgsreaktoren, som er resultatet af et enestående og virkelig globalt samarbejde, er også en vigtig prøveballon for, hvordan internationale videnskabelige infrastrukturer i stor skala udtænkes, forvaltes og finansieres.

3.4 Forenkling og bedre forvaltning og kontrol

Det grundlæggende forvaltningsmål for det syvende rammeprogram må være at maksimere forskningseffekten af hver investeret euro (ydelse) og samtidig sikre, at forskningsprojekterne finansieres i overensstemmelse med reglerne (lovlighed og formel rigtighed), og at de finansielle konsekvenser af fejl er mindst mulige (korrektion). Selvom det ene mål ikke udelukker det andet, må der indgås kompromisser for at finde den rette balance mellem dem og de begrænsede ressourcer, der er tildelt hvert mål, og denne balance er af afgørende betydning for, om programmet bliver vellykket.

At programmet yder mest muligt sikres ved hjælp af meget konkurrenceorienterede indkaldelser af projektforslag, som evalueres af uafhængige videnskabelige eksperter. For at sikre ansvarlig investering af EU's midler og undgå administrative byrder må forvaltningsprocedurerne og –instrumenterne være enkle og effektive. Der er foruden de fremskridt, der er nævnt i punkt 2, gjort følgende bestræbelser på dette område:

- Bestræbelserne på at forenkle udgiftsgodtgørelserne skrider godt frem, idet der gradvis indføres faste satser og beløb, mens de faktiske omkostninger fortsat rapporteres i de tilfælde, hvor støttemodtagerne finder dette enklere.
- Der indføres gradvis procedurer for udregning af de gennemsnitlige personaleomkostninger. Dette er et meget vigtigt skridt, da det netop er denne post, der giver årsag til flest fejl. Det vil dog kun være muligt at anvende disse procedurer på et begrænset antal støttemodtagere i den første pilotfase.
- Dokumentation er strømlinet og harmoniseret for hele programmet, og nye elektroniske værktøjer gør det lettere at forhandle kontrakter.
- Rapporteringshyppigheden er reduceret, og der er indført web-baserede systemer for indsendelse af regnskaber.
- Der er udarbejdet klare skriftlige retningslinjer og oprettet en telefonisk hjælpetjeneste for at hjælpe støttemodtagerne med at undgå de hyppigste fejl.

¹⁰ http://ec.europa.eu/development/icenter/repository/EAS2007_action_plan_science_en.pdf

Forenklingen skal dog foregå inden for de gældende retlige rammer, navnlig De Europæiske Fællesskabers finansforordning og reglerne for deltagelse og formidling. Da Kommissionen ikke selv kan ændre disse regler, har ovennævnte bestræbelser haft til formål at fjerne administrative byrder, strømline procedurerne og sørge for klare retningslinjer. Selvom disse gradvise ændringer går i den rigtige retning, er der imidlertid voksende erkendelse af, at reel og gennemgribende forenkling kræver en ændring af selve reglerne¹¹, der dog samtidig gør det muligt at holde transaktionsfejlene på et acceptabelt niveau. Dette indebærer følgende:

- Alle berørte parter skal nå til enighed om den rette balance mellem ansvarlighed og risikovillighed. Det Europæiske Rådgivende Forskningsudvalg har bedt Europa-Parlamentet og Rådet om at muliggøre en risikotolerant og tillidsbaseret tilgang til forskningsfinansiering. Kommissionen har stillet forslag med henblik herpå i meddelelsen ”På vej mod en fælles forståelse af begrebet acceptabel fejlrisiko”¹², som er til interinstitutionel debat, og den har til hensigt i 2010 at forelægge en detaljeret analyse af den acceptable risiko for bl.a. forskning, hvis der er tilstrækkelig opbakning fra budgetmyndigheden.
- EU's lovgivende myndigheder bør foretage en grundig gennemgang af finansieringsreglerne for fremtidige rammeprogrammer. Dette vil kunne bane vejen for større klarhed og færre administrative byrder og muliggøre effektiv anvendelse af de nye instrumenter, som danner grundlag for en mere strategisk tilgang til forvaltning af forskningsprogrammer.

Kommissionen har planer om at offentliggøre en meddelelse i 2010, som vil være en passende lejlighed til at drøfte disse spørgsmål.

EU's forskningsdagsorden er i stigende grad rettet mod politiske mål, der er relateret til bredere økonomiske, sociale og miljømæssige udfordringer. Man bør derfor overveje alternativerne til direkte forvaltning for at øge løftestangseffekten og den strukturerende virkning af EU's forskningspolitik og den dermed forbundne finansiering til støtte for EU's overordnede politiske mål. De to organer, der blev oprettet til gennemførelse af dele af det syvende rammeprogram, Forvaltningsorganet for Forskning (REA) og Forvaltningsorganet for Det Europæiske Forskningsråd (ERCEA), har gjort det muligt at forvalte det syvende rammeprogram's større budget uden nogen direkte forøgelse af Kommissionens personale. De to organer overtager deres ansvar fuldt ud i 2009. Evalueringer af disse organer vil bidrage til yderligere at optimere deres drift, således at de vil kunne forvalte langt større forskningsbudgetter, idet projekt- og finansforvaltning adskilles fra udarbejdelsen af politikker. Der bør eventuelt også lægges større vægt på strategier, der har til formål at øge den strukturerende virkning af den finansielle støtte, der ydes i partnerskab med de berørte parter i medlemsstaterne, som det f.eks. er tilfældet i forbindelse med de fælles teknologiinitiativer og artikel 169-investeringerne.

4. KONKLUSION

Det syvende rammeprogram er blevet tilpasset for at kunne bistå EU i bestræbelserne på at nå målet om at skabe en videnbaseret lavkulstoføkonomi. Der arbejdes på at øge programmets

¹¹ Rapport om efterfølgende evaluering af det sjette rammeprogram:

http://ec.europa.eu/development/icenter/repository/EAS2007_action_plan_science_en.pdf.

¹² KOM(2008) 866.

løftestangseffekt på offentlige og private investeringer i F&U og diversificere instrumenterne for at opnå størst mulig europæisk nytteværdi.

Det syvende rammeprogram er fortsat et meget vigtigt instrument, når det gælder om at fremme videnskabelig ekspertise og teknologisk udvikling, som modsvarer EU's politiske prioriteringer og erhvervslivets og samfundets behov. Den nuværende økonomiske krise understreger blot programmets betydning yderligere. Det syvende rammeprogram bidrager til at opretholde forskningsindsatsen, både den private og den offentlige, hvilket f.eks. illustreres af de offentlig-private partnerskabsinitiativer om miljøvenlige biler, energieffektive bygninger og fremtidens fabrikker, der er iværksat som led i den europæiske økonomiske genopretningsplan.

Kommissionen vil med henblik på at forbedre og eventuelt tilpasse det syvende rammeprogram indhente rådgivning fra en uafhængig ekspertgruppe, som skal foretage en foreløbig evaluering af programmet. Ekspertgruppens mandat bør vedtages i efteråret 2009, og evalueringen bør være afsluttet i efteråret 2010.

Analysen og de specifikke emner, der er fremlagt i denne meddelelse og det ledsagende arbejdsdokument fra Kommissionens tjenestegrene, kommer til at danne grundlag for den foreløbige evaluering og yderligere politiske drøftelser i Rådet, Europa-Parlamentet og med de berørte parter. Drøftelserne bør omfatte følgende centrale spørgsmål:

- Hvordan kan det syvende rammeprogram og kommende rammeprogrammers gennemslagskraft øges, når det gælder udformningen det europæiske forskningsrum?
- Er de nye foranstaltninger (Det Europæiske Forskningsråd, de fælles teknologiinitiativer, artikel 169-initiativerne og finansieringsfaciliteten med risikodeling) effektive, når det gælder om at nå de mål, der er fastsat for dem?
- Hvordan kan virkningen og nytteværdien af forskningssamarbejde, som går på tværs af videnskabelige discipliner, erhvervssektorer og politikområder, øges yderligere, således at vi bedre kan tage fat på samfundets store udfordringer?
- Er det syvende rammeprogram tilstrækkelig effektivt, når det gælder om at fremme Europas rolle på globalt plan inden for videnskab og teknologi?
- I hvilken udstrækning har forenklingsbestrebelse været effektive? Vil yderligere bestrebelse give de ønskede resultater, eller bør vi overveje helt nye løsninger?

Resultaterne af den foreløbige evaluering vil ikke blot få betydning for en eventuel revision af det syvende rammeprogram, men også få stor indflydelse på de kommende drøftelser om Den Europæiske Unions fremtidige finansielle rammer, Lissabonstrategien efter 2010 og det næste rammeprogram.